

Ugnius Mikučionis

Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier

## **Rapport om avsluttende oppdrag i forbindelse med basismodulen i universitetspedagogikk**

(«Planlegging, utføring og rapportering av et tiltak for utvikling av undervisning og læringsmiljø»)

Etter at jeg hadde tatt basismodulen i universitetspedagogikk våren 2017, hadde jeg ambisjoner om å sette i gang et prosjekt der studentene skulle lage en film i løpet av semesteret. Selv om det aldri ble noe av akkurat dette prosjektet, vil jeg gjerne starte med å fortelle om hvordan jeg hadde tenkt, og hva hensikten med et sånt prosjekt ville ha vært, før jeg i andre halvparten av denne rapporten beskriver hva jeg gjorde i virkeligheten i stedet (og hvorfor det ble slik).

Jeg er ansatt i en stilling som universitetslektor i norsk språk og kultur for fremmedspråklige studenter. Hvilke trinn jeg underviser på, varierer fra semester til semester, men jeg har undervist både på trinn 1, trinn 2 og trinn 3. Jeg har altså hatt både nybegynnerkurset, der studentene ikke har noen forkunnskaper i det hele tatt før de begynner på kurset, og mer avanserte kurs, der studentene er i stand til å snakke om hverdagen sin og til å delta i diskusjoner om for eksempel kultur, menneskerettigheter, klimaendringer eller velferdsstaten.

Min opprinnelige tanke var å få trinn 2-studentene mine til å lage en video (en «film») om et selvvalgt tema som et slags samarbeidsprosjekt som skulle vare i flere uker, kanskje opptil 1,5–2 måneder. Tanken var at de skulle samarbeide på en måte som ville gi hver enkelt student muligheten til å vise sine sterke sider samtidig som studentene ville kunne hjelpe og støtte hverandre. En av utfordringene for oss lærere på Norsk kursene er nemlig at det ofte er svært store individuelle forskjeller mellom deltakere i en gruppe. Når det gjelder undervisning i grammatikk og skriveferdigheter, kan læreren finne tilpassede løsninger ved å la de flinkeste studentene arbeide med flere og/eller mer kompliserte oppgaver enn resten av klassen og ved å gi individuelt tilpasset mengde hjemmelekser; dessuten får alle deltakerne individuelt tilpasset tilbakemelding på sine skriftlige innleveringer (stiler, referater og liknende). Men når det gjelder muntlige ferdigheter, er det ikke så lett å finne en løsning som fungerer like bra. Velger en å ha plenumsdiskusjon i klassen, risikerer en automatisk at det bare er de flinkeste studentene som tar ordet, mens resten sitter og hører på uten å engasjere seg i diskusjonene selv – eller, i verste fall, ikke engang klarer å følge med hvis de rett og slett ikke forstår det som blir sagt. Det er selvsagt en situasjon ingen vil ha. Minst like pinlig blir det når en svak student allikevel får lyst til å uttale seg om en mer eller mindre kompleks sak, uten å klare å uttrykke seg på en forståelig måte. Det blir frustrerende både for den som snakker, og for dem som hører på og prøver å forstå det som blir sagt. Dessuten henger det ikke bare sammen med hvor flink den enkelte deltakeren er, men også med personlighetstrekk som hvor kommunikativ en er av natur, hvor komfortabel en er med å uttrykke sine synspunkter høyt i

forsamling, om en tør argumentere mot noe en annen har sagt, og så videre. Hvilken kultur en opprinnelig kommer fra, er også som regel høyst relevant. I grupper som er så heterogene som hos oss på Norskursene, med mange ulike bakgrunner representert, er det ikke alle deltakere som synes det er uproblematisk å ta ordet. Plenumsdiskusjon er derfor noe som ikke alltid fungerer bra, med mindre en er så heldig at en har en gruppe der alle deltakerne er noenlunde like flinke og like engasjerte (noe som i virkeligheten sjelden er tilfelle). Jeg mener ikke å si at plenumsdiskusjon i klasserommet må unngås til enhver pris; bare at det oftest er ønskelig å ta i bruk andre former for muntlige aktiviteter, slik at alle deltakerne blir inkludert og får muligheten til å uttrykke seg uten å bli utsatt for ubehagelige situasjoner. Diskusjoner og samtaler i par eller i små grupper fungerer som regel mye bedre, da de fleste blir inkludert i diskusjonen eller samtalen på en helt annen måte og føler seg mye tryggere enn ved plenumsdiskusjon. Men heller ikke slike «trygge» samtaler alltid fører til ønsket resultat. Selv når det bare er to eller tre som har fått beskjed om å snakke sammen, og selv om læreren (altså, jeg) synes at de bør føle seg trygge både fordi de kjenner hverandre godt nok og fordi temaet de skal snakke om, er verken for kjedelig eller for kontroversielt, så hender det allikevel av og til at noen bare sier «Jeg vet ikke hva jeg skal si» og nekter å samarbeide. Det skjer ikke veldig ofte, men jeg synes det skjer *for* ofte fordi det helst burde aldri skje i det hele tatt. Det var derfor jeg tenkte at filmlaging kunne være et flott tiltak, som ville gi alle studentene muligheten til å uttrykke seg og til å la seg inspirere av andre, men også nyte mestringsfølelsen og det å bli inspirasjonskilde for andre. Deltakerne skulle gjøre arbeidet delvis i klassen og delvis utenfor klasserommet, noe jeg håpet ville øke tryggheten og redusere faren for at en føler seg frustrert eller flau.

Planen min var at studentene skulle deles inn i mindre grupper, helst tre personer per gruppe, og gjerne slik at det var minst en som var særlig flink til å skrive, en som var artistisk av natur, og en som var teknisk flink, i hver gruppe. Så skulle alle gruppene få lov til å bruke noen timer i klassen (på bekostning av undervisningstida) til å lage en storyboard for det de skulle filme. Videoene skulle ikke være lange, kanskje ca. fem minutter per video. Alle skulle samarbeide og komme med ideer om hva videoen deres skulle handle om, men de som var flinkest til å uttrykke seg skriftlig, kunne sørge for at storyboarden ble så bra som mulig. I tillegg til den tiden de ville ha brukt i klassen, var det meningen at de også skulle fortsette å arbeide med å forbedre storyboarden sin som hjemmelektur. Også her ville det være viktig med samarbeid. De kunne for eksempel opprette et tekstdokument på Google Docs, slik at de som var i samme gruppe kunne få tilgang til dokumentet på maskinen sin, og alle kunne bidra med sine egne innspill. Når de var ferdig med å lage storyboard, kunne de sende det til meg på Mitt UiB og få tilbakemelding.

Neste steg i prosjektet skulle være selve filminga. Det hadde jeg tenkt at studentene skulle gjøre utenom undervisningstida. De skulle altså bli enige seg imellom om når og hvor de skulle møtes for å

filme og, om nødvendig, for å redigere videoen. Her ville de som var artistiske av natur eller rett og slett flinke til og glade i å snakke, få muligheten til å «være skuespillere», mens de som helst foretrakk å slippe å snakke så mye (eller: slippe å bli filmet mens de snakket), kunne påta seg oppgaven å filme og å redigere opptaket. Jeg håpet at alle uansett ville ha vært nødt til å snakke norsk sammen mens de samarbeidet, og hjulpet hverandre og lært av hverandre.

Neste og siste steg skulle være framvisning av videoene de ville ha laget, i klassen. Dermed ville dette prosjektet gjort at alle ville ha opplevd og fått nytte av

- samarbeid,
- skriftlig trening med tilbakemelding fra læreren («kvalitetssikring»),
- muntlig trening,
- mestringsfølelse,
- muligheten til å vise sine sterke sider
- og ikke minst: alle ville ha hatt det gøy.

Det var altså ikke sluttproduktet (videoene) i seg selv som skulle være det viktigste, men prosessen som helhet. Samtidig ville det være flott med et så håndgripelig resultat av prosessen, som en video som kan vises i klassen og lagres på egen pc som et minne fra norskkurset.

Jeg mener fremdeles at ideen i utgangspunktet er veldig god. Problemet var at den nok var altfor ambisiøs og vanskelig å gjennomføre i praksis.

Alle gruppene jeg har vært lærer for, har vært blandede i den forstand at de har bestått av både studenter, universitetsansatte og partnere til ansatte. Ikke bare pleier det å være store individuelle forskjeller når det gjelder kunnskaps- og ferdighetsnivået hos de ulike deltakerne på kurset, men det er også store forskjeller når det gjelder oppmøte, motivasjon, engasjement og hvor viktig de synes kurset er. Noen møter opp hver gang det er undervisning, mens andre har så mye ugyldig fravær at de ganske enkelt mister retten til å gå opp til eksamen. Noen er flinke til å gjøre hjemmelekser, mens andre er flinke til å finne unnskyldninger for ikke å gjøre dem. Noen er oppriktig opptatt av å lære så mye norsk som mulig, mens andre ser på norskkurs som noe de er nødt til å ta fordi arbeidsgiveren eller myndighetene sier de skal, uten at den indre motivasjonen er særlig høy.

Jeg har ikke turt å gjennomføre dette «filmprosjektet» for jeg ble redd for at det var dømt til å mislykkes.

Men jeg har gjennomført noe liknende, med varierende grad av suksess.

Våren 2019 ba jeg trinn 2-studentene mine om å lage noe som delvis kan minne om den opprinnelige ideen min. Før påskeferien delte jeg dem inn i grupper, og ba dem lage en kort video eller en «vlogg» om matlaging. De som var i samme gruppe, skulle altså møtes for å lage mat sammen – og filme prosessen. Det slapp altså å utarbeide noen storyboard på forhånd. Riktignok betyr det at en svært viktig del av poenget gikk tapt. Opprinnelig hadde det nemlig vært meningen at de skulle skrive replikker og få tilbakemelding på dem («kvalitetssikring» / «språkvask») fra meg. Nå håpet jeg at studentene kanskje fikk større lyst til å lage video dersom «prosjektet» ikke innebar mye forarbeid. Det eneste de måtte gjøre før de kunne møtes og begynne å filme, var å bli enige om hva slags mat de skulle lage og sørge for at de hadde for hånden ingrediensene de trengte. Jeg delte studentene inn i fire grupper, men etter fristen jeg hadde satt, gikk ut, fikk jeg bare to videoer som innlevering på denne oppgaven. Bare den ene videoen var et resultat av et samarbeid. Det var altså bare den ene gruppen som virkelig hadde møttes og laget mat sammen. Den andre videoen ble laget av én person, som riktignok hadde lagt ned en hel del arbeid i dette, men noe samarbeid ble det altså ikke i dette tilfellet. Dermed fikk jeg bekreftet det jeg hadde fryktet: at folk kunne komme til å misforstå poenget, nemlig, at et svært viktig poeng med slike oppgaver er nettopp det å samarbeide og lære av hverandre, og ikke bare selve sluttproduktet (videoen). Av de fire som hadde levert inn sine videoer (som altså var en gruppe på tre personer pluss én enkeltperson), valgte én å trekke seg fra eksamen, mens resten fikk D på muntlig og var dermed overhodet ikke blant de som fikk best karakter på muntlig i denne gruppa, snarere tvert imot. Sånn sett kan jeg slå fast at «prosjektet» slo helt feil. Samtidig mener jeg har jeg lært noe jeg kan ta med meg videre, nemlig, at det er svært vanskelig for mange å møtes utenom undervisningstida – med mindre det er snakk om studenter som bor på samme studenthjem. Skal et slikt «filmprosjekt» lykkes, bør også selve filminga kunne gjennomføres uten at det innebærer avtaler deltakerne imellom om møte utenom undervisningstida og utenfor universitetets vegger. Dessuten må deltakerne få ekstra tydelig instruks om at det ikke bare er sluttproduktet som er viktig, men hele samarbeidsprosessen. Det åpenbare problemet er da at det fort kan ta altfor lang tid, og dermed ikke være praktisk gjennomførbart allikevel. Høsten 2019 hadde vi simpelthen muntlige presentasjoner (med eller uten PowerPoint) om matlaging, og det fungerte vel så bra.

Av andre typer muntlige aktiviteter på trinn 2, vil jeg gjerne nevne et eksempel jeg synes har fungert godt. For å få til et element av lek, forsøkte jeg å kombinere en mer tradisjonell type samtale med gjettelek/gjettekonkurranse. Temaet var yrker og egenskaper. Først fikk studentene lov til å snakke sammen to og to om hvilke personlige egenskaper de mente var viktigst i forhold til ulike yrker. (De hadde tilgang til en liste over relevante adjektiv og substantiv.) Da de var ferdige, presenterte hver deltaker seg med en fiktiv identitet der de beskrev egenskapene «sine», mens resten av klassen

skulle gjette hvilket yrke vedkommende «hadde». Dermed tok det ikke særlig lengre tid enn en vanlig *snakk sammen*-oppgave ville ha gjort, samtidig som aktiviteten ble gøy og spennende.

Ellers brukte jeg ivrig flere av metodene vi lærte om på basismodulen i universitetspedagogikk, på trinn 3. Trinn 3 er et tilbud for deltakere som allerede er relativt flinke i muntlig norsk. For å komme inn på trinn 3 må de enten ha bestått trinn 2-eksamen eller plasseringsprøve. Også her gjelder det naturligvis at det er store individuelle forskjeller fra deltaker til deltaker, både når det gjelder ferdigheter, kunnskaper, engasjement og motivasjon, men de fleste har et nokså rikt ordforråd og er i mye høyere grad vant til å uttrykke og begrunne sine synspunkter. Det gjør at det er mulig å ha en diskusjon i klassen som er mye mer aktiv og meningsfull enn det er mulig på trinn 2. Men fremdeles gjelder det at en vanlig plenumsdiskusjon vil føre med seg faren for at ikke alle engasjerer seg i diskusjonen. Heldigvis vil de aller fleste på trinn 3 som regel kunne si noe når de får beskjed om det. Derfor kan en styrt plenumsdiskusjon, der ordstyreren ikke bare gir ordet til dem som ber om det, men også passer på at alle deltar i diskusjonen ved å gi direkte beskjed om snakke, fungere noenlunde greit på trinn 3. Likevel er det ønskelig med muntlige aktiviteter som inneholder et element av spenning, lek og konkurranse og som gjør at deltakerne får både utfordringer og belønning i form av mestringsfølelse.

En metode som jeg selv synes fungerer særs bra og som jeg har brukt en rekke ganger, er *fishbowl*-metoden. Her deles deltakerne inn i en indre og en ytre sirkel. De som er i den indre sirkelen diskuterer rundt et oppgitt tema (noe som gjerne, men ikke nødvendigvis, forutsetter at de har lest en tekst på forhånd), mens de som er i den ytre sirkelen lytter og observerer. Poenget er at de som er i den ytre sirkelen, er nødt til å følge med fordi deltakerne i de to sirklene blir etter hvert byttet ut én og én. Én fra den ytre sirkelen bytter altså plass med én fra den indre, slik at antallet deltakere i den indre sirkelen alltid er det samme.

En annen metode jeg har brukt jevnlig, er en variant av *four corners*-metoden. La meg illustrere hvordan metoden fungerer, med et eksempel. Deltakerne hadde lest flere tekster om lykke på forhånd, og vi hadde hatt en gjennomgang av tekstene i plenum i klassen. Så viste jeg fire stikkord/-fraser på storskjerm («familie», «god helse», «økonomisk trygghet», og «frihet»), og alle skulle velge den de var mest enig i. De fikk eksplisitt instruks om å velge én frase slik at det ikke var lov å si at alt var like viktig eller at man måtte ha en kombinasjon av alle disse faktorene. Så skulle de som hadde valgt samme stikkordet, sette seg ved samme bord. Men her valgte jeg å blande meg inn og få noen av deltakerne til å flytte til et annet bord slik at det til slutt var omtrent like mange deltakere rundt hvert av de fire bordene. Deretter hadde vi en diskusjon der hver av de fire gruppene argumenterte for at det aspektet de hadde valgt var viktigere enn alle de andre. Denne øvelsen brukte jeg flere

semestre på rad (senest høsten 2019), og det var en suksess hver gang. I utgangspunktet forutsetter denne øvelsen at deltakerne har lest pensumtekstene slik at de kan vise til hva forskere har funnet ut, men den åpner også i høy grad for at en kan reflektere og argumentere både for og mot utfra sin egen oppfatning eller erfaring. Et annet eksempel på denne type øvelse var en debatt rundt Norges medlemskap i EU. Jeg begynte med å dele deltakerne i to grupper, og hver gruppe fikk et støtteark med argumenter, henholdsvis, for og mot norsk EU-medlemskap. De som hadde en mening om saken, fikk velge side selv, og de som ikke hadde noen spesiell mening, ble fordelt slik at det var omtrent like mange deltakere i hver gruppe. Dette ble gjort i klassen, slik at ingen hadde lest akkurat de tekstene på forhånd (eller det var i hvert fall ikke noe krav om at de skulle ha gjort det). Etter at begge gruppene hadde lest gjennom støttearket sitt, hadde vi en debatt der den ene gruppen argumenterte for, og den andre mot, at Norge skulle søke om medlemskap i EU. Riktignok var det bare to grupper (i motsetning til fire hjørner i den opprinnelige versjonen av *four corners*) i dette tilfellet, og aktiviteten ble i høyere grad styrt av meg i og med at jeg til dels bestemte hva de skulle «mene» om saken, men jeg tror det var riktig måte å gjøre det på for å hindre at noen valgte å skjule seg bak fraser av typen «jeg vet ikke» eller «jeg har ingen mening om dette».

Både gjetteleken (på trinn 2) og *fishbowl* og *four corners* (på trinn 3) har fungert bra, og konklusjonen får vel være at muntlige aktiviteter som egner seg best til å engasjere studenter, er aktiviteter som inneholder et element av lek og konkurranse, som inviterer til debatt, som åpner for muligheten til både å støtte seg til pensum og til å reflektere utfra sin egen oppfatning og/eller erfaring – men som ikke forutsetter mye forarbeid, og som i hvert fall ikke krever omfattende samarbeid utenom undervisningstiden.